

Abstrakt:

Předložená disertační práce je příspěvkem k poznání historie zvířat a vztahu lidí a zvířat v období eneolitu, tj. v poměrně dlouhém časovém rozmezí ca. 4500-2200 BC. Období eneolitu se od předešlého neolitu liší řadou charakteristik. Někdy bývá jako základní hybatel socioekonomických změn považován počátek využívání kovu (mědi), Sherrattova teorie „secondary products revolution“ ale ukazuje na zásadní význam rychlé změny od využívání primárních zvířecích produktů (maso, kůže apod.) k využívání produktů sekundárních (mléko, vlna, práce, zejména zápřah), a to právě v době odpovídající českému eneolitu. Nicméně teorie je stále diskutována a kritizována a, vzhledem k možnosti mozaikovitého charakteru vývoje paleoekonomické situace, je poukazováno na nutnost jejího ověření na lokálních a regionálních úrovních.

Autor práce podrobně zpracoval ca. 49 500 osteologických nálezů z archeologických sídlištních situací Čech, z nichž ca. 13 500 bylo možno blíže zoologicky determinovat. Další údaje byly převzaty z již dříve publikovaných českých a moravských lokalit (ca. 22 000 nálezů, z toho 11 000 determinovatelných). Tento materiál byl za pomoci sjednocených metodik a postupů podroben detailní archeozoologické analýze zahrnující tafonomický rozbor, kvantifikaci zoologických druhů a anatomických elementů, vyhodnocení distribucí porážkového věku a poměrů pohlaví, morfometrické zhodnocení, studium patologií aj. Hustotou zapojených lokalit (z ČR 138 osteologických souborů ze 102 sídlištních lokalit a dalších 27 lokalit s rituálními osteologickými nálezy), rozsahem materiálu, utříděním dat, komplexitou přístupu a detailností studia se tak náš region stává v dané době v rámci Evropy archeozoologicky jedním z nejlépe prozkoumaných. Získaná data a výsledky tak otevírají v Evropě dosud ojedinelou možnost objektivně testovat naskýtající se interpretační hypotézy a zodpovědět některé otázky, dosud zohledňované pouze formou spekulací a formou příliš obecných charakteristik mnohdy převzatých z poměrů v jiných regionech.

Získaný datový aparát a jeho analýza umožnily výrazné zpřesnění představ o paleoekonomických a paleoekologických poměrech studovaného úseku i o fenotypových trendech jednotlivých druhů domácích zvířat, které právě v tomto úseku vykazují podstatné změny. Součástí studia bylo zhodnocení mezikulturních rozdílů v rámci eneolitu a časových trendů v ekonomice využívání zvířat. Byly konstatovány posuny v podílu lovu, v zastoupení jednotlivých druhů hospodářských zvířat i ve způsobech primárního a sekundárního využívání zvířat. V těchto směrech získané poznatky zřetelně zpřesňují zmíněnou koncepci „secondary products revolution“. Naznačen je m.j. specifický charakter místní kultury řivnáčské a nelineární dynamika paleoekonomického vývoje. Výsledky biometrických analýz přinášejí nové pohledy na v současnosti diskutovanou otázku křížení domácích a divokých turů a divokých a domácích prasat, ke kterým dle výsledků práce docházelo zřejmě právě ve studovaném regionu a čase. Práce také přináší nová data k otázce statutu koně, k jehož domestikaci předpokládaně došlo v období eneolitu. V rámci ekologických závěrů je, vzhledem k jeho vysoké abundanci, navržen silný vliv bobra při utváření charakteru lokálních ekosystémů. Zvláštní pozornost je věnována konkrétním dokladům rituálního zacházení se zvířaty, jež ukazují na jejich neekonomický, symbolický význam.

Práce zahrnuje i speciální studie analyzující v pravěké střední Evropě ojedinelý doklad konzumace žab, v archeologickém kontextu celosvětově unikátní nález pohyblivých rohů tura a revizi nejstarších dokladů kura domácího na našem území.